

JĘCZMIEN (100) sb m

-eń (3), -éń (3); -eń *Strum*, *KochFr*; -eń :-éń *SienLek* (3 : 1).

sg N jęczmień (24); -éń (2) *SienLek*, -eń (4) *KochFr*, -(e)ń (24). ◇ G jęczmienia (34), jęczmieniu (18); -a *BierEz*, *LudWieś*, *Leop* (5), *BibRad* (3), *Mącz* (4), *RejZwierc* (2), *Calep*, *WujNT*; -u *ZapWar* (9); -a : -u *FalZioł* (1 : 5), *BielKron* (6 : 1), *SienLek* (7 : 1), *BudBib* (2 : 2). ◇ D jęczmieniu (1). ◇ A jęczmień (14); -eń (2), -éń (4), -(e)ń (11); -eń *Strum* (1); -eń : éń *SienLek* (1 : 1). ◇ I jęczmieniu (8). ◇ L jęczmieniu (4).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVII – XVIII w.*

bot. Hordeum vulgare L. (Rost); gatunek zboża powszechnie uprawiany; ziarniaki tej rośliny; hordeum Murm, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *hexastichum Calep* (100) : *ZapWar* 1502 nr 1937, 1504 nr 1945, 1520 nr 2166, 1528 nr 2422, 1530 nr 2431 (42); *Taki mi pry ięczmień rości/ By niemiał płew ani ości. BierEz* 02, 14, 02; *Murm* 119; *Mymer*¹ 16v; *IEczmień iest zimny á fuchy w wtorim fthopniu/ nieiest tak tuczny iako pżenicza. FalZioł* III 24b, +4c, I 153d, 154b, III 24b, V 81 (14); *LudWieś A3*; *Otho mi dał fżeść korcy ięczmienią [sex modios hordei] Leop Ruth* 3/17, 3/15, 4.Reg 7/16, 18, *Apoc* 6/6; *BibRadz* 4. *Reg* 7/1, *Ier* 41/8, *Ez* 4/9, 45/13, *Os* 3/2; *Cefarz záfię kazał mu dáć fiáná mowiąc/ ięczmieniem konie karmią iáko y fiánem. BielKron* 157; *Zemicá Albeńska [...]* iest ciężka á twárda/ nie dawa z siebie iedno owies á ięczmień *BielKron* 287, 50, 53 [2 r.], 53v [2 r.], 76v, 77 (15); *Hordearium [...]* *Pieniądze które dawano służebnym miásto yęczmienia. Mącz* 158a, 68a, 158a [2 r.], 301b, 329a; *Ale z godzinę przed biegánim/ day mu [koniowi] przygársnié ieczmienią/ námoczywłzy go w dobréy málmázyey SienLek* 189v, 8, 9v, 36v, 144, 163v [2 r.] (3); *RejAp* 58; *RejZwierc* 107v [3 r.]; *BielSpr* 54; *BudBib Deut* 8/8, *Ruth* 2/17, *Is* 28/25, *Ez* 4/9, 45/13; *Strum Lv*; *ZapKościer* 1534/25; *KochFr* 8; *Calep* 268b, 481a, 488a [2 r.]; *GostGosp* 164, 167; *Miárká pżenicze zá grołz/ á trzy miárki ięczmienią zá grołz/ á nie fzkodź oliwy y winá. WujNT Apoc* 6/6 [*przekład tego samego tekstu RejAp*].

W charakterystycznych połączeniach: jęczmień czysty, goły; funt jęczmienia, korzec (5), *miara, miarka, przgarśnie, spad* (2),

Wyrażenia: »jęczmień otłuczony« (3): *FalZioł* I 72c; *Weźmi poł kwartny gárnułzek/ á nályp pełen ięczmienią otłuczonego SienLek* 163v, 53v.

»ożdżony jęczmień« (1): *Tostum ordeum, ożdżony jęczmień/ słód. Mącz* 459d.

»jęczmień prażony« (1): *day mu [koniowi] ieść ięczmień prażony. SienLek* 172v.

Zestawienie: [»jęczmień myszy« = Hordeum Murinum L.: PHOENIX, HORDEVM Murinum, Ięczmień Myłzy. UrzędowHerb 247a.]

»jęczmień włoski« = *ryż* (1): *Oriza, Ryłz/ yęczmień włoski. Mącz* 269b.

a. *Kasza jęczmienna* (2) : *Kálfzá ryżowa ná wieczęrzá/ bo fie iuż ięczmień dla pániey nie godzi. RejZwierc* 31; *gałki im [gąsiorom] z ięczmienią w gárdło tkáią áby rychley pothyły. RejZwierc* 61v.

Cf JĘCZMYK